

A GYERMEK MŰVÉSZETI NEVELÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK A SZÜLŐK SZEMSZÖGÉBŐL

FACTORS AFFECTING CHILDREN'S ART EDUCATION FROM THE PARENTS' POINT OF VIEW

Kiss Julianna – Bartalis Izabella – Kerekes Rita

Összefoglalás

Jelen tanulmányunkban a kutatásban résztvevő 458 szülő válaszáin alapján elemeztük gyermekeik zeneművészeti tevékenységeit. Arra kerestük a választ, hogy a szülők milyen jelentőséget tulajdonítanak gyermekük zenei nevelésének, milyen okból döntöttek mellette, milyen hatásait figyelték meg. A kulturális tőke három megjelenési formájának összefüggéseit vizsgáltuk a gyermekek zeneoktatásban való részvételével, összefüggéseket kerestünk a szülők művészeti tevékenységei (zenei tevékenység, hangszerjáték) és a gyermekek zeneoktatásban való részvétele között. Az adatelemzés során a leíró statisztikai eljárásokon kívül faktoranalízist és varianciaelemzést alkalmaztunk.

Kulcsszavak: *szülők kulturális tőkéje, zenetanulási motiváció*

Abstract

In this study, we questioned 458 parents to analyse their children's musical activities based on the answers from the survey. We tried to discover how important it was for the parents to have their children taught music, and for what reasons they picked a particular field of music. We also inquired into the kinds of effect music education had on their children. We examined the correlations of the three forms of cultural capital with the children's participation in music education. We were also looking for correlations between the parents' artistic activities (musical activities, playing instruments) and their children's participation in musical education. In addition to descriptive statistical procedures, the data was analysed using factor analysis and cross-tabulation analysis.

Keywords: *cultural capital of the parents, motivation in music studies*

Bevezetés

A művészeti nevelés célja a tehetség kibontakoztatása mellett a kultúra iránt fogékony, művészet-szerető közönség nevelése. Ezért részét képezi az aktív művészeti tevékenység, a befogadói tevékenység, valamint a kulturális rendezvényeken való részvételre ösztönzés is (Várad, 2023). Ennek a hosszú távú célnak az elérésében az iskola mellett nagy szerepe van a szülőknek és a családi háttérnek is (Engler, 2010).

A művészeti nevelés jelentőségére több kutatás hívta már fel a figyelmet (L.Ritók, 2010). A szülők szerepét hangsúlyozta a közelmúltban a Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskolájának művészetpedagógiai kutatócsoportjának 2018-as kutatása is. A vizsgálat során a művészeti tárgyat oktató pedagógusokon, intézményvezetőkön és kulturális szolgáltatókon kívül a szülők

véleményére is kíváncsiak voltak (Váradi et al., 2020). A kutatásban résztvevő szülők gyermekei általános iskolai tanulók, akik kulturális tőkéjére, koruknál fogva, hatással vannak a szülői háttér egyenlőtlenségei. A gyermekek kulturális attitűdjét, ízlését, értékrendjét megalapozó elsődleges színtér a család (Váradi, 2020), azon belül pedig szüleik kulturális tőkéje (Bourdieu, 2009).

Szűcs (2009) a szülők zenei biográfiájának meghatározásakor vizsgálta a szülők korábbi és jelenlegi művészeti tevékenységeit, valamint zeneiskolai tanulmányait. Kutatásában arra az eredményre jutott, hogy az apák 23%-a foglalkozott korábban művészeti tevékenységgel (a végzett tevékenységek közül első helyen jelenik meg a zene 8,9%-kal), az anyák esetében ez a szám 37,1% (Szűcs, 2020).

Váradi és Józsa (2021) az általános iskola 4. osztályos tanulóinak tanórán kívüli művészeti tevékenységeit vizsgálta, kitérve az iskola mellett a család szerepére is a művészeti értékek átadásában. Elemzésükben kiemelik, hogy a gyermekek művészeti érzékenyítésére jelentős befolyást gyakorol a családból hozott kulturális tőke, valamint az iskola mint másodlagos szocializációs színtér. Korábbi kutatások arra mutatnak rá, hogy ez a hatás még határozottabban rajzolódik ki, ha a szülő korábban maga is végzett művészeti tevékenységet, mert így jobban támogatja gyermeke művészeti tanulmányait (Váradi, 2013). Váradi és Józsa vizsgálatukban azt is kutatták, hogy a tanulók szerint szüleik mennyire érdeklődnek művészeti tanulmányaik iránt. Az eredményekből az édesanya fokozottabb odafigyelése rajzolódik ki: a tanulók 57,5%-a válaszolta, hogy az édesanyja nagyon sokat érdeklődik a tanulmányi eredményei iránt, az édesapákkal kapcsolatban ez az arány 42,1% volt. A diákok 1,8%-a szerint az édesanya, az apák esetében 5,1%-a egyáltalán nem érdeklődik az iskolai eredményei iránt (Váradi & Józsa, 2021).

A szülők kulturális tőkéje tehát meghatározó szerepet játszik a gyermek kultúra iránti attitűdjének formálódásában. A kulturális tőke egyike a Bourdieu által megkülönböztetett három tőketípusnak. Ezek mindegyike valamilyen formában előnyt jelent birtoklója számára. Míg a (1) gazdasági tőke közvetlenül váltható anyagiakra, addig a (2) kapcsolati (társadalmi) tőke közvetetten jelent anyagi értéket. Nagysága az egyén által elérhető és igénybe vehető kapcsolatok hálójának nagyságától függ. A (3) kulturális tőke, amely adott esetben gazdasági tőkévé is konvertálható, három formában jelenhet meg: inkorporált, objektívált és intézményesült kulturális tőkeként (Bourdieu, 1999).

Az *inkorporált* kulturális tőke megszerzésekor az egyén képzsére a szabadidejéből időt fordít, az így megszerzett művészeti készségeket, képességeket nem tudja megvásárolni, eladni vagy átruházni. Az átadás egyetlen lehetséges formája a tudásszerzés tanítás révén. Az *objektívált* kulturális tőke a kultúra „terméseinek” (művészetek, tudomány) birtoklása. Mivel ezeknek a kulturális termékeknek pénzben kifejezhető értéke van, ezért ez a tőketípus feltételezi a gazdasági tőke meglétét is. Bár a hangszerek, képzőművészeti alkotások, tudományos alkotások eladhatók és örökölhetők, az inkorporált kulturális tőkével nem rendelkezők számára kisebb értéket képviselhetnek. A gazdasági tőkével - az anyagi előrelépés lehetőségét rejtő tulajdonsága miatt - szoros összefüggésben lévő *intézményesült* kulturális tőke a társadalmilag garantált elismerésen alapuló, az egyén által birtokolt titulusokban ölt testet (Kiss, Bartalis & Borsos, 2020). A kulturális tőke három formája kölcsönhatásban van egymással. A magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők nagyobb valószínűséggel lesznek kultúrafogyasztók, és birtokolnak művészeti alkotásokat (Pusztai, 2009). A gyermekek kulturális tőkéjének lényeges befolyásoló tényezője a szülők iskolázottsága, a család kulturális tevékenysége. Ezek a hatások egy osztályközösségben is érvényesülhetnek a tanulók között. A nem diplomás szülők gyermekére pozitív hatással lehet magasabb kulturális tőkével rendelkező családból származó osztálytársainak értékrendje, magatartása, kulturális szokásai (Fényes & Pusztai, 2004). Bourdieu szerint a kulturális tőke a legnehezebben megszerezhető tőkefajta, amely az egyenlőtlenségek generálásában kulcsszerepet játszik.

A kutatás bemutatása

A COVID–19 járvány biztonsági intézkedéseinek hatására a zenei nevelés is az online térbe kényszerült 2020 márciusától. Ennek a digitális tanulási környezetnek a tapasztalatait vizsgálta zenei területen az MMA MMKI támogatásával a Debreceni Egyetem Humántudományok Doktori Iskolájának Zenepedagógiai Kutatócsoportja 2022-ben (Váradi & Józsa, 2022). A kutatás feltárta, hogy a tanárok hogyan tudtak alkalmazkodni a digitális környezethez (Sz. Fodor & Molnár–Tamus, 2022), milyen tényezők befolyásolták a tanárok digitális attitűdjét (Józsa, Szűcs & Váradi, 2022), melyek voltak az online csoportos zenei órák nehézségei (Kerekes & Kiss, 2022), illetve a zeneoktatás motivációjának lehetőségei (Váradi, 2021; Váradi, 2022; Kiss et al., 2022). Elemezte, hogy mi jellemezte a digitális hangverseny-látogatást (Váradi, 2021; Váradi & Péter, 2022), illetve a művészeti rendezvényeken való részvételre irányuló attitűdöt (Váradi & Józsa, 2023). A kutatás eredményeit nemzetközi kontextusba helyezve tárta fel a digitális zeneoktatás előnyeit és hátrányait Óváry és Váradi (2022).

Jelen tanulmány a kutatás fenti dimenzióit egy új nézőponttal gyarapítja; a HAngszeres és énekes ZENEoktatás (HAZEN 2022) adatbázist (Váradi & Józsa, 2024) elemezve a szülők zeneoktatásról formált meglátásainak megismerését helyezük vizsgálatunk fókuszába.

A kutatás célja és hipotézisei

Jelen tanulmány célja, hogy a szülők intézményesült kulturális tőkéjének, zenével és zeneoktatással kapcsolatos attitűdjének és a zeneoktatás gyakorlati kérdéseiről alkotott véleményének felmérésével a zeneoktatás sajátosságaira világítson rá. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a szülők végzettsége és korábbi művészeti tanulmányaik mutatnak-e összefüggést azzal, hogy úgy döntenek, gyermeküket zeneoktatásban részesítik, illetve e mögött a döntés mögött milyen motiváció húzódik meg a szülők részéről.

Az adatok elemzéséhez statisztikai adatelemző programot használtunk; a leíró statisztikai eljárásokon kívül faktoranalízist és varianciaelemzést végeztünk.

A kutatás eredményeinek bemutatása

A szülők kulturális tőkéjének megjelenési formáját vizsgálva a gyermekek zenei nevelésével való összefüggésben a szakirodalommal összhangban kutatásunkban is megerősítést nyert az édesanyák kiemelt szerepe a gyermekek kulturális nevelésében (Pusztai, 2008). Megvizsgáltuk az anyák iskolai végzettségét, mint intézményesült kulturális tőkét. Az édesanyák 71,2%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel, 19,7% középiskolai érettségivel és/vagy technikummal, 4,6% pedig szakmunkás képesítéssel. Tudományos fokozatot az édesanyák 3,5%-a szerzett, míg elenyésző (0,7%) a csak általános iskolát végzettek aránya a mintában. Mindkét szülő közel 90%-a dolgozik: az anyák 89,5%-a, az apák 95,3%-a.

A szülők gyermekkori művészeti tevékenységét vizsgálva korábbi kutatásunkkal (Szűcs & Péter, 2020) összhangban megállapítottuk, hogy az anyák jelentősen aktívabbak voltak a művészeti élet területén, mint az apák. Míg az anyáknak csak 19,4%-a nem folytatott művészeti tevékenységet, addig ez az apák közel felére (45,4%) jellemző (1. táblázat).

1. táblázat. A szülők korábbi művészeti tevékenysége (%)

Tevékenység	Anya	Apa
Tánc	21,2	5,2
Képzőművészet	8,5	5
Zene	50,7	32,1
Színjátzás	9,2	3,9
Népi kultúra	19,2	6,6
Kézművesség	14,6	3,3
Nem	19,4	45,4

Forrás: HAZEN 2022

Mindkét szülő esetében leginkább a zenei tevékenység jellemző. Ezen belül megvizsgáltuk, hogy folytattak-e korábban zeneiskolai tanulmányokat. Az anyák 33,3%-a, az apák 10,3%-a volt zeneiskolás, a vizsgált családok 13,6%-ában mindkét szülő járt zeneiskolába, míg 42,9%-ában egyik sem.

Felmérve a jelenlegi művészeti tevékenységet megállapíthatjuk, hogy az anyák még mindig nagyobb arányban nyitottabbak erre, az anyák 33,2%-a, míg az apák 21%-a most is foglalkozik valamilyen tevékenységgel.

A zenei nevelés hatását vizsgálva Costa-Giomi megállapította, hogy az aktív részvétel javítja az énképet. Emellett a zenében elért sikerélmény fokozhatja az önbecsülést, amely növelheti a tanulási motivációt. Ezen hatások eléréséhez azonban minimum három évre van szükség (Costa –Giomi, 1999). A megkérdezett szülők gyermekének közel egyharmada még csak 1-3 éve tanul hangszereken, közel fele több mint öt éve.

A szülők jelentős többsége (97,8%-a) az intézményes formában történő zeneoktatást választotta gyermekei számára, 5,5%-uk magánórákon vesz részt. A válaszadók 2,2%-a magántanári és az intézményes zeneoktatást egyaránt biztosítja gyermekei számára.

Kíváncsiak voltunk, milyen hangszereken tanulnak a vizsgálatba bevont szülők gyermekei. A tárgyiasult kulturális tőke, a zongora a 19. században a polgári szalonok kötelező kelléke volt. Ez mutatta, hogy tulajdonosuk művelt és vagyonos ember (Fónagy, 2013). Aki a látszatot szerette volna fenntartani, annak lehetősége volt egy-egy alkalomra bérelni a hangszert. A 19. században a zenei képzés a társadalom közép- és felső rétegénél a műveltség alapfeltétele volt és jelentősen emelte az egyén társadalmi presztízsét (Váradi, 2017). Eredményeink alátámasztják, hogy a zongora még mindig a legkedveltebb hangszerek közé tartozik (32%). Az adatok azt mutatják, hogy a nemek szerinti megoszlásban a lányok aránya magasabb (n=313), mint a fiúké (n=249). Az egyes hangszerek között az arányok a zenészek között jól ismert sztereotípiát mutatják, rézfúvós és ütőhangszereken többségében fiúk tanulnak, míg a zongora, furulya, fuvola, magánének és citera inkább a lányok számára vonzó lehetőség (2. táblázat).

2. táblázat. A gyermekek körében népszerű hangszerek

Hangszer	Fiú	Lány	N	%
Zongora	63	84	147	32,2
Furulya	21	48	69	15,1
Hegedű	17	41	58	12,7
Fuvola	2	46	48	10,5
Klasszikus gitár	21	10	31	6,5
Trombita	25	2	27	5,9
Ütőhangszerek	21	4	25	5,2
Gordonka	12	10	22	4,8
Klarinét	11	11	22	4,8

Forrás: HAZEN 2022

A hangszerválasztást az objektív tények (a család tulajdonában van a hangszer vagy fizikai adottságok) mellett számos szubjektív tényező is befolyásolja. Kutatások rámutattak arra, hogy a személyiségjegyek és a temperamentum is befolyásolhatja, hogy melyik gyermek milyen hangszert választ magának (Kemp 1985, MacLellan, 2011). Ennek a figyelembevétele azért is fontos, mert a személyiségjegyhez nem illő hangszer lemorzsolódást eredményezhet (Váradi, 2023).

A hangszeres oktatásban résztvevő tanulók családja számára kihívást jelenthet a hangszerek beszerzése. Ezért rákérdeztünk, hogy okozott-e nehézséget a szülőknek a gyermekek hangszerének beszerzése, illetve milyen módon tudják biztosítani a hangszert gyermekeik számára. A családok valamivel több mint felének (52,8%) saját tulajdonában van a hangszer, ebből 19% most vásárolt egyet. 47,4 % számára az intézmény biztosít hangszert, 12,7% bérleti díj ellenében kapja meg.

Fontosnak tartottuk megvizsgálni, hogy a gyermekek milyen körülmények között választottak hangszert vagy miért döntöttek az énektanulás mellett.

A válaszadók gyermekeinek többsége azért választotta hangszerét, mert valamilyen formában találkozott vele már vele és megtetszett neki (69,2%). Ezt követi egyrészt a hangszerbemutatók segítő hatása (13,5%), másrészt a szülő hangszerválasztása (13,1%). 10% körüli a tanárok és barátok, osztálytársak, ismerősök hatása. Hangverseny/koncertélmények tapasztalatai 6,8 %-ban befolyásolták a megkérdezett szülők gyermekeit. A válaszadók csupán 2%-a jelölte meg azt az alternatívát, hogy a család már rendelkezett bizonyos hangszerrel/hangszerekkel, így a hangszerválasztás során ez volt a döntő tényező. Az iskolai ének-zene órák keretében is csekély lehetőség van a tanulók hangszerekkel való megismerkedésére, ez az állítás is nagyon alacsony arányban jelent meg vizsgálatunkban (2,8%). A gyermekek egy részének pedig a zeneiskola kapacitása határozta meg a tanulmányait, mert csak azon a tanszakon volt hely (3,1%).

Kutatásunkban választ kerestünk arra, hogy a szülők milyen okból tartják fontosnak a zenetanulást. A szülők döntő többségben (79,3%) a gyermek választását támogatták, többen a saját és a gyermek közös elhatározásának értékelték a zenetanulást (35,6%). A szülők több mint fele (54,6%) tartja tehetségesnek gyermekét, közel fele (42,6%) a szabadidő hasznos eltöltéseként tekint a művészeti tevékenységre. A válaszadók 21,4 %-a a tanulmányi eredményesség javulását tartja kitűzött célnak, míg a fegyelem (33%) és a koncentráció javulása (40,4%) is az elvárt hatások közé tartozik.

Kérdőívünk 12 változóját, amely a zeneoktatás indokával foglalkozik faktoranalízis segítségével három kategóriába csoportosítottuk (KMO=0,798). A modell az adatok 47,813%-át magyarázza. A faktoranalízis eredményeként az állítások három csoportba rendeződtek: az iskolai sikeresség motivációja, szülői motiváció, valamint „a gyermek egyéni motivációja. (3. táblázat)

3. táblázat. A zenei nevelés szülő által megfogalmazott motivációja

Állítások	Faktorok		
	Az iskolai sikeresség motivációja	Szülői motiváció	A gyermek egyéni motivációja
Sajátérték	2,631	1,933	1,652
Variancia (%)	20,235	14,871	12,707
Kumulált variancia (%)	20,235	35,106	47,813
Javítja a tanulmányi eredményeit	0,844		
Javítja a fegyelmét.	0,839		
Javítja a koncentrációját	0,737		
Jobban be tud illeszkedni egy közösségbe.	0,448		
Én szerettem volna.		0,716	
Szeretném fejleszteni zenei képességeit.		0,665	
Szeretném, ha sokféle tevékenységet ismerne.		0,646	
Hasznosan tölti szabadidejét.		0,472	
Van hozzá tehetsége.			0,684
Sikerélménye van.			0,600
Ő szerette volna.			0,481
Bízom benne, hogy az életpályájává válik.			0,469
A barátai is zenélnek.			0,675

Forrás: HAZEN 2022

Az első faktorba azok az állítások tartoznak, amelyek az iskolai munkát és a tanulmányi eredményességet támogatják, amelyek a zene eddig már sokat vizsgált transzferhatását támasztják alá (Bresler, 2002; Janurik, 2008; Szűcs, 2017). A „szülői motiváció” faktora a szabadidő tartalmas eltöltésének palettáját foglalja magában, választásával lehetőséget biztosítva a személyiség sokirányú fejlődésére. A harmadik faktorban „a gyermek egyéni motivációját” tükröző állítások kerültek. A zene-tanulás prioritásai domborodnak ki, a zenei tehetség kibontakoztatása, a sikerélmények megélése a

tanuló önálló döntéséből adódóan. Ugyanakkor ebben a faktorban találjuk a kortársak hatását és egy lehetséges életpálya-választás lehetőségét is.

Megvizsgáltuk, hogy a szülők iskolai végzettsége alapján vannak-e különbségek a faktoranalízis eredményeként létrejött zenetanulás választásának motívumában. A varianciaanalízis szerint mindkét szülő esetében a szülői motivációban ($F_{\text{anya}}=15,346$ $p=0,001$; $F_{\text{apa}}=6,987$ $p=0,001$) vannak eltérések. A különbségeket megmutató Tukey B utóelemzés alapján a diplomás anyák a szülői motivációt jobban érvényesítik a zenetanulás választásában, mint az érettségivel rendelkező vagy érettségi nélküli anyák. Az apák esetében a diplomás és az érettségi nélküli apák között van számottevő különbség, az érettségivel rendelkezők nem különböznek jelentősen sem a diplomásoktól, sem az érettségivel nem rendelkezőktől. Az eredményeket megerősítik a nyitott kérdésekre adott válaszok is, hiszen a válaszadóknak lehetősége volt egyéb szempontok megjelölésére is a zenei nevelés fontosságát illetően. A nyílt kérdések visszajelzései alapján azt látjuk, hogy sokan azért taníttatják gyermeküket hangszeres zenére, mert családi tradíció a zenélés, saját maguk tanultak az adott hangszeren játszani, vagy a gyermek testvérei is jártak zeneiskolába. Ahogy az egyik szülő írta: *„A család értékrendje szerint a hangszeres játék, kottaolvasás alapműveltségnek számít.”* Találtunk olyan megfogalmazásokat is, amelyek nemcsak a családi értékrendre, hanem a tanár meghatározó szerepére, a transzferhatásokra utalnak: *„Tüneményes a zenetanár, akivel az első perctől kezdve megtalálták a közös hangot.”*; *„Fejlesztő foglalkozásnak fogjuk fel, kétkézes dominanciája van, mely a tanulásban a koncentrációt gyengíti, így a zene által észrevétlenül fejleszthető.”* A válaszok között olyan indítatásokat is olvashatunk, amelyek a sérült vagy koraszülött gyermek fejlesztésének eszközeként nevezi meg a zenetanulást: *„Örökbe fogadtuk. Egy hetes kora óta van velünk. Nyolc hónapos koráig folyamatosan szólt a zene halkán a szobájában. Magzati korban elszenvedett stressz okozta problémái voltak. Rengeteget fejlődött a zene és a zene-hangszer-tanulás által. Az idegrendszere, a keresztidegpályák erősödése, hangulatingadozások javítása, érzelmi feltöltődés, stabilitás, koncentráció és a tanulási képességek fejlődését köszönhetjük a zenetanulásának.”*

Kutatásunkban arra is kíváncsiak voltunk, hogy a válaszadó szülők között van-e olyan, aki nem tartja fontosnak a zenei nevelést. 11 állítást vonultattunk fel, amelyek elenyésző arányban, azonos százalékban kaptak megjelölést (0,2%). Ezek egy része a zenetanulást nem tartja relevánsnak személyes, anyagi és logisztikai nehézségek miatt, vagy a gyermek zenei tehetségének vélt hiánya okán. Egy-egy szülő jelölte be az időhiányt, azt, hogy a gyermek nem szereti, vagy a későbbiek során erre a tudásra nem lesz szüksége. A válaszadó szülők 82,1%-a olyannyira nem tudott azonosulni a zenetanulás negatív attitűdjével, hogy az idetartozó nyitott kérdésben is a zenetanulás pozitívumait sorolta fel.

Összegzés

A digitális tanulási környezet zeneoktatás terén megfigyelt tapasztalatait kutatta az MMA MMKI támogatásával a Debreceni Egyetem Humántudományok Doktori Iskolájának Zenepedagógiai Kutatócsoportja 2022-ben. A vizsgálat egy szeletét képezte a szülők véleményének felmérése. Jelen tanulmány 458 szülői válasz alapján a családok zenetanulással kapcsolatos véleményét tárja fel.

A szülők által megélt zenei élmény befolyásolhatja a gyermekek zenei taníttatását. A család mint elsődleges szocializációs közeg erőteljes hatást gyakorol a gyermek érdeklődésének felkeltésében. Az adottságok genetikai öröklődése mellett a család kulturális tőkéje fontos szerepet játszik a gyermek zenével való kapcsolatának alakulásában, és lehetőséget nyújt a zenével való találkozásra az intézményes zeneoktatás előtt (Bogunović 2017). Vizsgálatunk igazolta az anyák meghatározó szerepét gyermekeik kulturális nevelésében. Intézményesült kulturális tőkéjük, végzettségük, korábban

és jelenleg végzett művészeti tevékenységük és gyermekeik zenetanulása között szignifikáns összefüggést találtunk.

A szülők gyermekeik zenei nevelésével kapcsolatos indíttatásait faktoranalízis segítségével tártuk fel. A faktorsúlyok dominanciája alapján a zenetanulás tanulmányi eredményességre gyakorolt hatása, a szülői- és a gyermek egyéni motivációja domborodott ki. Az eredmények azt mutatják, hogy a magasabban iskolázott szülők gyermekeinek zenetanulásában a szülők befolyása jelentős. A zenektatásban való részvételt segíti a család értékítélete és a zenetanulás generációkon átívelő hagyománya.

Hivatkozott források

- Bogunović, B. (2010). *Musical talent and successfulness (summary)*. Letöltés dátuma: 2024.10.08. forrás: https://www.researchgate.net/publication/313790139_MUSICAL_TALENT_AND_SUCCESSFULNESS_-_Summary
- Chin-Newman, Chr., & Harrington, D. M. (2007). Supporting the Development of Musical Talent. *Gifted Child Today*, 30(1), 40–65. <https://doi.org/10.4219/gct-2007-17>
- Costa-Giomi, E. (1999). The effects of three years of piano instruction on children's cognitive development. *Journal of Research in Music Education*, 47(3), 198–212. <https://doi.org/10.2307/3345779>
- Dohány, G. (2013). *A zenei műveltség és az Ének-zene tanulásával kapcsolatos háttérváltozók összefüggéseinek empirikus vizsgálata a középiskolás tanulók körében*. [PhD-értekezés] SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola. Letöltés dátuma: 2024.10.08. forrás: https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/1943/1/Disszertacio_dohany.pdf
- Duffek, M. (2015). *Zongora szakmódszertan személyes hangolásban...* Debreceni Egyetemi Kiadó. Letöltés dátuma: 2024.10.08. forrás: http://tanarkepzes.unideb.hu/szaktarnet/kiadvanyok/duffekm_zongora.pdf
- Fónagy, Z. (2013). Kislány a zongoránál. A zene a középosztály magánéletében a 19. században. *Korall*, 14(51), 18–40. Letöltés dátuma: 2024.10.08. forrás: http://www.epa.oszk.hu/00400/00414/00042/pdf/EPA00414_korall_2013_51_018-040.pdf
- Gyarmathy, É. (2006). *A tehetség fogalma, összetevői, típusai és azonosítása*. ELTE Kiadó.
- Janurik, M. (2008). A zenei képességek szerepe az olvasás elsajátításában. *Magyar Pedagógia*, 108(4), 289–317. Letöltés dátuma: 2024.10.08. forrás: https://www.magyarpedagogia.hu/document/Janurik_MP1084.pdf
- Józsa, G., Szűcs, T., & Váradi, J. (2022). A zenetanárok digitális attitűdjére ható tényezők vizsgálata In Váradi, J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 39–52). MMA MMKI.
- Kemp, A. E. (1985). Psychological Androgyny in Musicians. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 85, 102–108.
- Kerekes, R., & Kiss J. (2022). Csoportos zenei órák az online térben. In Váradi J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 53–70). MMA MMKI.
- Kiss, J., Kerekes, R., & Bartalis, I. (2022). Motiváció megtartása az online térben In Váradi, J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 71–85). MMA MMKI.

- Maclellan, Chr. R. (2011). Understanding Your Band, Orchestra, and Choir Students: Personality Similarities and Differences and What They Mean for You. *Music Educators Journal*, 97(4) 37–41. <https://doi.org/10.1177/0027432111405532>
- Mark, M. L. (2002). Outcomes of Music Education In Colwell, R., & Richardson, C. (Eds.), *The new handbook of research on music teaching and learning* (pp. 1042–1083). Oxford University Press.
- Óváry, Z., & Váradi, J. (2022). Kitekintés a maszk mögül – A pandémia hatása a zeneoktatásra a világ különböző országaiban In Váradi, J. (Eds.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 87–102). MMA MMKI.
- Pintér, T. K., & Csíkó, Cs. (2020). Tanulók, szülők és tanárok perspektívái az iskolai zenei nevelés céljáról és feladatáról. *Iskolakultúra*, 30(7), 3–25. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2020.7.3>
- Sz. Fodor, A., & Molnár-Tamus V. (2022). Zeneoktatás szokatlan környezetben. In Váradi, J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 23–38). MMA MMKI.
- Szalai, T., Mike, Á., & Radócz J. M. (2022). A digitális zeneoktatás előnyei és hátrányai. In Váradi J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 103–116). MMA MMKI.
- Szűcs, T. (2017). A zenetanulás társadalmi hatásai. In Váradi, J., & Szűcs, T. (Eds), *Sokszínű zenepedagógia* (pp. 11–25). Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Szűcs, T. (2019). *Az alacsony művészeti iskola, egy esélynövelő iskolatípus*. [PhD-értekezés] Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Szűcs, T., & Péter, Cs. (2020). A szülők hatása gyermekük művészeti tevékenységeire. In Váradi, J. (Eds.), *Művészeti körkép – Kutatás a művészeti nevelés helyzetéről és lehetőségeiről, a tanórai és tanórán kívüli művészeti tevékenységről és rendezvényekről* (pp. 135–144). MMA MMKI.
- Váradi, J. (2017). Mesék zongorára. Hang-Játék-Zene ifjúsági élménykoncert. *Magiszter*, 15(4), 73–80. Letöltés dátuma: 2024.10.08. forrás: <http://padi.psiedu.ubbcluj.ro/magiszter-2017-xv-evfolyam-4-szam/>
- Váradi, J. (2020). A szülők kulturális attitűdjének jellemzői. In Váradi, J. (Eds), *Művészeti körkép – Kutatás a művészeti nevelés helyzetéről és lehetőségeiről, a tanórai és tanórán kívüli művészeti tevékenységről és rendezvényekről* (pp. 171–192). MMA MMKI.
- Váradi, J. (2021). Music on the Air. In Vidulin, S. (Ed.), *Music Pedagogy in the Context of Present and Future Changes 7. Multidisciplinary Crossroads: Researches in Music Education* (pp. 159–176). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Váradi, J. (2022). Zeneoktatás távhangolásban. *Valóság*, 65(9), 87–102.
- Váradi, J. (2023). *A művészeti nevelés helyzete a 21. században*. Balassi Kiadó.
- Váradi, J. (2021). New Possibilities in Cultural Consumption. The Effect of the Global Pandemic on Listening to Music. *Central European Journal of Educational Research*, 3(1), 1–15. <https://doi.org/10.37441/CEJER/2021/3/1/9345>
- Váradi, J., & Józsa, G. (2022). A zeneoktatás jellemzői az online térben. A kutatás előzménye, mintája és módszere. In Váradi, J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 11–22). MMA MMKI.
- Váradi, J., & Péter, Cs. (2022). A hangversenylátogatás új formái a digitális térben In Váradi, J. (Ed.), *Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban* (pp. 117–132). MMA MMKI.
- Váradi, J., & Józsa, G. (2023). Factors Affecting Attendance of and Attitudes towards Artistic Events among Primary School Children. *Social Sciences* 12(7), 404. <https://doi.org/10.3390/socsci12070404>

Váradi, J., & Józsa, G. (2024). Az alapfokú zeneoktatás jellemzői virtuális térben a Covid-19 ideje alatt. *Képzés és Gyakorlat*, 22(1), 7–18. <https://doi.org/10.17165/tp.2024.1.7-18>

Szerző(k):

Kiss Julianna

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7235-4567>

Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Neveléstudományi Doktori Program

E-mail cím: cskissjulianna@gmail.com

Bartalis Izabella

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2357-3894>

Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont – menedzser

E-mail cím: izabellabartalis2018@gmail.com

Kerekes Rita

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4084-0077>

Nyíregyházi Egyetem, Zenei Intézet, tanársegéd

E-mail cím: k.kerekesrita@gmail.com

